

Nr 599

Av herr Wedén m. fl., om ökad avgiftsfinansiering av socialförsäkringarna, m. m.

(Lika lydande med motion nr 505 i Första kammaren)

För sjukförsäkringens finansiering utgår för närvarande ett avsevärt bidrag ur allmänna statsmedel. För nästa budgetår är ifrågavarande anslag upptaget till 285 milj. kr.

Bidraget är att se som en subvention av sjukassorna och står i mindre god överensstämmelse med försäkringstanken, enligt vilken sjukförsäkringen i princip borde finansieras genom avgifter. Försäkringens sociala karaktär motiverar å andra sidan att undantag göres från avgiftsfinansieringsregeln i de fall där avgiften annars skulle bli påtagligt betungande. Sådana fall får anses i första hand föreligga där vederbörande på grund av långvarig sjukdom, arbetslöshet och liknande omständigheter har en mycket låg inkomst. Men i övrigt synes det riktigaste vara att finansieringen sker genom avgifter, vilka i princip kommer att svara mot de förmåner som försäkringen tryggar. Huruvida avgifterna sedan uttages genom arbetsgivaren eller hos försäkringstagaren direkt, bör ses som en sekundär fråga. En stigande reell inkomststandard gör det från här angivna utgångspunkter, där hänsyn tagits till sjukförsäkringens sociala karaktär, i och för sig naturligt att finansieringen i högre grad sker avgiftsvägen. Behovet av en särskild subventionering av kostnaderna blir givetvis mindre då försäkringstagarnas reella inkomster stiger.

De svenska socialförsäkringarna är tre, nämligen förutom sjukförsäkringen folkpensioneringen och allmänna tilläggspensioneringen. De finansieringsmetoder som f. n. tillämpas för dessa är föga enhetliga. ATP finansieras helt med avgifter. För folkpensioneringen utgår avsevärda bidrag av statsmedel (mer än hälften av kostnaderna). Sjukförsäkringen intar tills vidare en mellanställning. Ungefär en fjärdedel av kostnaderna finansieras av allmänna statsmedel. Medan finansieringsmetoden för ATP får anses slutgiltigt löst, diskuteras finansieringsfrågan för de två andra sociala försäkringarna. Folkpensioneringens finansiering har nyligen varit föremål för översyn. Det förslag till ändrade bestämmelser som denna framlade måste dock anses föga tillfredsställande. Remissyttrandena över förslaget var också genomgående starkt kritiska. Av finansministerns uttalande i finansplanen till årets statsverksproposition framgår att även han — trots att utredningen haft att arbeta enligt av honom angivna direktiv — anser att frågan måste tas under förnyade överväganden.

Det är uppenbart att fasta principer saknas för finansieringen av de sociala försäkringarna (förutom för ATP) och att behov föreligger att nå klarare linjer. Enligt vår mening talar som förut angivits starka principiella skäl för en ökad avgiftsfinansiering med åtföljande fastare samband mellan försäkringens förmåns- och finansieringssidor samt minskad belastning på statsbudgeten. De mycket betydande kostnaderna för folkpensioneringen gör det å andra sidan nödvändigt att väsentliga belopp härför utgår ur allmänna statsmedel. I samband med det nyligen påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet torde det vara lämpligt att en samlad översyn göres av de sociala försäkringarnas finansiering — med undantag för ATP — i syfte att anpassa densamma i riktning mot en bl. a. av den allmänna standardutvecklingen motiverad ökad grad av avgiftsfinansiering. Vad gäller avgiftsbördan för medborgare med mycket låga inkomster innebär avgiftsuttagets anknytning till taxeringen för statlig inkomstskatt att avgift icke uttages i de fall årsinkomsten understiger 1 200 kr. Vid en översyn bör det i första hand övervägas att höja denna gräns till exempelvis 2 000 kr. Härvid bör en lämplig avtrappning av avgiftsuttaget tillskapas för inkomster ovanför bottengränsen, så att icke önskvärda tröskelproblem uppkommer.

Då det enligt vår mening står klart att en ökad grad av avgiftsfinansiering av de sociala försäkringarna skulle leda till den ökade stadga åt finansieringsförfarandet för dessa försäkringar som allmänt torde anses önskvärd kan det inte anses föreligga hinder för att vidtaga en viss justering av de nu tillämpade finansieringsreglerna, förutsatt att en sådan står i överensstämmelse med den av oss förordade utredningens syfte. Vi anser därför att en nedsättning i det nu utgående statsbidraget till sjukkassorna kan företas utan hinder av en kommande utredning.

Det synes då vara mest lämpligt att vidtaga besparingar på de statsbidrag som utgår för att bestrida kostnaderna för förmåner som gäller samtliga till försäkringen anslutna och som är av mera kostnadskrävande omfattning. Bidrag av denna kategori är de som utgår till grundsjukpenning och läkarvård. Bidragen utgår f. n. med 50 % av kostnaderna. Vi föreslår att de nedsättes till 20 procent. Härigenom vinnes en besparing för statsverket med 100 milj. kr. I anslutning till besparingsutredningens förslag föreslår vi vidare att det särskilda kostnadsbidraget för sjukkassornas administration, det s. k. medlemsbidraget, slopas. Denna åtgärd kan förväntas vara ägnad att stimulera sjukkassorna till ökade rationaliseringar och besparingar i sina förvaltningskostnader. Besparingen för statsverket blir 25,3 milj. kr.

Den gällande utformningen av läkemedelsrabatteringen har vid olika tillfällen varit föremål för kritik. Man har menat att ett betydande administrativt merarbete uppstått för läkarna, apoteken och sjukkassorna med åtföljande ökade kostnader. I syfte att reducera den administrativa belastningen och vinna kostnadsbesparingar har föreslagits att en mindre höjning av ka-

renseloppet kunde företagas. Karensbeloppet är f. n. 3 kronor (per recipe). En mindre höjning härav — t. ex. till 5 kronor — har ansetts kunna företagas utan att den enskilde läkemedelsköparens kostnader skulle anses bli menligt påverkade.

Sjukkassornas kostnader för läkemedelsreformen har ökat i synnerligen kraftig utsträckning. 1953 års principbeslut förutsatte en årlig kostnadsram av 34 milj. kr. Denna ram har kraftigt överskridits. I anledning härav och i syfte att utarbeta förslag till begränsning av sjukassornas kostnader till-satte socialministern år 1957 en utredning med uppdrag att överse läkemedelsreformen. Kostnaderna hade då stigit till 64 milj. kr. År 1960 har de stigit till 93 milj. kr., och de beräknas för nästa budgetår stiga till 100 milj. kr.

Utredningen framlade sitt förslag i december 1959. Det innebar i fråga om rabatteringen att denna skulle omläggas till ett självrisksystem, enligt vilket den enskilde själv skulle bära läkemedelskostnader upp till 50 kronor per år samt erhålla en väsentligt utbyggd rabattering för överstigande kostnad. Utredningsförslaget är nu föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Den fortgående, betydande stegringen av sjukassornas kostnader för läkemedelsförmånerna har utan tvekan ytterligare markerat angelägenheten av en justering av rabatteringens utformning. En höjning av det nuvarande karensbeloppet till 5 kronor med bevarande av rabatteringsreglerna i övrigt bör därför kunna företagas utan föregripande av en senare kommande om-läggning av rabatteringssystemet. Genom en höjning av karensbeloppet på angivet sätt skulle sjukassornas kostnader minska med 18 milj. kr. Det särskilda statsbidraget till läkemedelsreformen — 6,6 milj. kr. för budget-året 1961/62 — kan då indragas. Vi föreslår att en omläggning av rabatte- ringen på angivet sätt genomföres från 1 juli 1961.

Tillhoppa innebär de av oss framställda yrkandena en besparing för stats- verket med 130 milj. kr.

Av administrativa skäl torde de ändrade statsbidragsreglerna böra gälla fr. o. m. ingången av 1962 utom vad gäller den föreslagna ändringen beträff- ande läkemedelsrabatteringen, där ändringen bör träda i kraft 1 juli 1961. Anslaget till sjukassorna för nästa budgetår bör då nedsättas med (avrund- dat) 70 milj. kr. Yrkande härom framföres i särskild motion. För det föl- jande budgetåret, 1962/63, kan anslagsminskningen beräknas till 130 milj. kr. jämfört med det av departementschefen nu föreslagna bidragsbeloppet.

Under hänvisning till det anförda föreslår vi,
att riksdagen måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att i samband med det påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet översyn göres av de sociala försäkringarnas finansiering — med undantag för ATP — i syfte att anpassa densamma i

riktning mot en ökad grad av avgiftsfinansiering och så att fastare principer kan vinnas på detta område med minskad belastning på bidrag ur allmänna statsmedel;

B. för sin del besluta att med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1962

1. statsbidraget till sjukförsäkringskostnader för grundsjukpenning samt till läkarvård och tandvård bestämmas till 20 procent, och
2. medlemsbidraget till sjukförsäkringen slopas, och
3. med giltighet fr. o. m. 1 juli 1961 karensbeloppet och läkemedelsrabatteringen höjes från 3 till 5 kronor, samt att vederbörande utskott måtte framlägga förslag till erforderlig författningstext.

Stockholm den 26 januari 1961

Sven Wedén

O. Malmberg

Sven Gustafson
i Göteborg

Wald. Svensson
